

դու միջոցները 'ի դործ դրուեցան . որով ընդհանուր յաջողութիւնը և հասարակաց հարստութիւնը վերադարձնուեցան շնորհիւ օգոստոս . կայսեր և նպատակաւ ամեն տեսակ զոհողութեանց զորս ըրինք , նմանապէս ծախիւք մեծագումար գումարով զորս չխնայեցինք : Հետ զհետքս արտաշատ այս աղէտալի ծախողութեանց հաւատով , երկրագործութիւնը այն աստիճան զարգացաւ օղնութեամբ աշխատածնայ և միջոցներուն որոնք նոյն զծրագրութեանց պատահած ժամանակը 'ի դործ դրուեցան աւտերը ջրելու և փոխադրութիւնը երբ զիւրացնելու համար , որ երեք հարիւր քսան հազար ֆլ տոտան անգործ թող տրուած երկիրներ յարգարուեցան և արգիւնաւորուեցան :

Գրամական բազմաթիւ երեւելի հաստատութեանց հիմնադրութիւնը , օտարականաց թուոյն մեծապէս աւելնալը որոնք կուգան Եգիպտոսի ամեն կողմերը և մինչև 'ի Սուտան իրենց բնակութիւնը հաստատելու ' նպատակ ունենալով առևտրական գործքով գրադել ամեն նայն ապահովութեամբ , Ալեքսանդրիոյ՝ Դուէզի և Բարձր Սայիտի նաւահանգստաց յառաջագիւ շարքումը , Եգիպտոսի 'մէջ առևտրական գործքը զարգացումը աշխարհիս ամեն կողմանց հետ , ասոնց ամենքը հաստատուեալ ապացոյցներ են երկրագործութեան և վաճառականութեան անգաղար յառաջադիմութեանը :

Գլխաւոր խնդրոյն գալով , անմէք ազգային երեսփոխանաց ժողովոյն հաւանութեամբը միայն կըլլան ինչպէս որ վերը ըսինք : Եւ եթէ նկատողութեան աստուի թէ , հանգուցիւր Սայիտ փաշայէն թող տրուած պարտուցը հակառակ , նմանապէս անոր օրէն մնացած զանազան խնդրոյ և զփութարութեանց հակառակ ' որոյ պատճառաւ մեծագումար հատուցումներ եղան եգիպտական գանձէն 'ի փոխարինութիւն միասուց , եթէ կըսեմք նկատողութեան աստուի 700 մլն երկայնութեամբ նոր երկրթութեանց շինութիւնը որուն ձեռք զարմուտեցաւ ընդհանուր բարօրութիւնը աւելցնելու համար , եթէ աչաց առջև բերուի հեռագրական գիծերուն երկարելը մինչև 'ի Սուաքին և 'ի Սաուուհ և մինչև 'ի Սուտան ' ինչպէս նաև անոնց հաստատութիւնը երկրին միւս կողմերը , Դուէզի նաւահանգստին և առաջանին շինութիւնները ' ինչպէս նաև նոյն տեսակ ուրիշ շինութիւնները որոնք ընդհանրութեան օգտին համար 'ի դործ դրուեցան , վերջապէս եթէ աչաց առջև բերուի 'ի նպատակ ժողովրդեան փոխ տրուած և Դուէզի ջրանցքին համար ծախք եղած մեծ գումարները , եթէ նկատողութեան աստուի թէ ամեն պաշտօնատարը կանոնաւորապէս կընդունին իրենց վարձքը , թէ կառավարութեան գործակալաց և ծերութեան պատճառաւ պաշտօն

նէ հրաժարելոյ ամանականները ճշդիւ կըլլաւորին ամեն ամա , եթէ ուշադրութիւն մատուցուի պարտուց գումարին ' որ մեծապէս նուազած է , եթէ կըսեմք այս ամեն լուսնեւորութեան վերայ խորհրդածութիւն ըլլայ , զիւրաւ պիտի խնայուի թէ եգիպտական գանձը խղճի մտքը կը կառավարուի , ասոնց շտապութիւն ընելու , ասոնց ծանր հարկեր բեռնաւորելու ժողովրդեան վերայ , և հետեւաբար ասոնց զգուշ ընելու զնա վարչութեան զէմ :

Պատերազմական նուեր և գէշք ծախու առնուելուն գալով , պատիւ անմէք կըհաւարիմ ծանուցանել Ձերում Բարձրութեան , թէ ուրիշ նպատակաւ չէ բայց պարզապէս հին գիտուց տեղ նորահար գէնը դնել է և անօգուտ եղած հին նաւուց տեղ ' որի գէնը : Այս բանին համար զխնական պաշտօնակաշիւք (օֆիսիւ) բարեկացեալ յանձնած ողջմէք կազմուեցան երկու կամ երեք տարիէ 'ի վեր թէ ' աստ և ' թէ ' յետոյ ' նորահար գէնքերը ընտրելու և փորձելու համար , Հարկաւոր և զած փորձերը ըլլալ , ետև , առնալ մը ' և ' Դարձած գէնք ընտրուեցաւ և ընդունուեցաւ . հետեւորդ համար մատ տեղեկագիր և առաջարկութեան մը , որոն նպատակն էր Եգիպտոսի մէջ գտնուած 'ին փոխ կիւղի չափ ապարել այս նոր գէնքերէն , հրաման տրուեցաւ 'ի դործ գէնը յիշեալ առաջարկութիւնը : Սակայն կողմանէ , պատերազմական նուերը որոյ շինութեանը պատուէր տրուած է երկու տարիէ հետև , դեռ 'մնաց' չէ :

Այս առնալ պատուէրներէն պատճառաւ ծախուց հաւանութիւն արուեցան պիւճէն մէջ , որ ամբարար յընթաց տարւոյն կընելուպայտի ազգային երեսփոխանաց ժողովոյն , և իւրաքանչիւր գումար սեպհական հատուածի մէջ գրուեցաւ : Այս ծախքերը ոչ միայն աւելորդ չեն , այլև երկրէն և նոյն խի կայսերութեան պաշտպանութեանը օգտակար ըլլալու անկողմ զիտաւորութեամբ կարգարանան , և այս բանին ապացոյց կընայ ըլլալ Յունաստանի կառավարութեան հետ օղմանեան յարաբերութեանց զարգացումը ժամանակը Ալեքսանդրիոյ մէջ 20,000 հոգի բաղկացեալ զօրախմբի մը գումարումը , սպասելով Նորին կայսերական Վահագնութեան առաջին հրամանը կամ առաջին նշանը : Այս մանրամասն տեղեկութիւնները կապուեցան ' թէ քաղաքակրթութեան զլուստը պատճառաւ վրայօք անհոգութիւն եղած չէ , և հաւատարիմ ' թէ Ձեր Բարձրութիւնն ևս պիտի համի ճանաչել և ընդունել այս ճշմարտութիւնը :

Նոր ճանապարհներ բանալու և քաղաքները զարգացնելու համար երկու տարիէ 'ի վեր 'ի դործ դրուած միջոցները թեւադրուեցան ինձ Լ . Պօլոյ մէջ եղած օղտակար շինութիւններէն 'ի նպատակ հասարակաց առողջ

ջութեան և բարեկեցութեան . շինութիւններ ' որոնք քաղաքակրթական խորհրդոյն (միւնիսթրիութիւն) առաջարկութեամբ և գաժ են , զորս իմ վերջին ճանապարհորդութեանց ժամանակը տեսնելով , հոգ տարի նոյն օրինակին հետեւի Եգիպտոսի սովորութեանց սահմանէն դուրս չելլելով : Բայց յայտնաւ , եկամտից պաշտօնատան վերայ ամենեւին ծանրացած չեն այս ծախքերը . որոնք քաղաքին եկամտանիքն և երբեմն 'ի պահանջել հարկին , անմնական եկամուտներէս կըլլան :

Տարալոյս չունիմ ' թէ իրաց ճշմարիտ վիճակին վրայօք տրուած այս անկողմ բացատրութիւնները Ձեր Բարձրութեան միաբէն պիտի հանեն և պիտի ջնջեն զվատարտաւորութիւնը որ եղած է անիրաւ ամբաստանութիւններ : Արժանաւորութեան և արդարութեան ու գէն ' որ խիստ երեւելի հանդիսացուած է , զՁեր Բարձրութեան , հաստատուն երաշխաւորութիւն կուտայ ինձ , որ պիտի ճանաչէր ' թէ օգոստոսիս Սուլթանին համար իմ ունեցած անմնանուէր և հաւատարիմ զգայմունքս անփոփոխելի են :

Նշել Նորին կայսերական Վահագնութիւնը որ և է զգուշութիւն մի ունեցաւ ինձի գէմ , հաւատարիմ մեծ ծախքի ' թէ իւր առատագրութիւն և վեհ զգայմունքով պիտի բարեհաճի , երբ որ բոլոր ճշմարտութիւնը իմանայ , վերադարձնել ինձ և աւելցնել իսկ իւր բարեյօժար իւր նամքը որով լլուրի պատուեց զնա մինչև յայտն : Այլ ևս , Եգիպտոսի ժողովրդեան օգտիցը վերաբերեալ քանի որ կարեւոր գործքեր վերջացնելու հետ , միայն իմ անձ մը Լ . Պօլոյ գալ Նորին Վահագնութեան գահուն ոտը ամենախոնարհ յարգանքս մատուցանելու և իմ հաւատարմութեան պարտքս կատարելու համար : Վասնորոյ կազմէմ զՁեր Բարձրութիւնը , որ բարեհաճէր ' իմ զիտաւորութիւնս , բարեպատեհ առթիւ մը , լիանալով Նորին Վահագնութեան , և միանգամայն կազմէմ զձեզ հաստատուն պահել վստահ իմ զվանկալ գին բարեկամութիւնն ձեր : ԻՍՄԱՅԻԼ

Իշմիրի Յունաց Սէրապոլիտ գերա . տէր Խորիսանթոս արքեպիսկոպոսը , որ երկար ժամանակէ 'ի վեր հիւանդ էր , Սեպտեմբերի 4ին հանգեալ 'ի Տէր 'ի հասակի 85 ամաց , Վախճանելոյ յուղարկաւորութեան ախար հանգեցը հետեւալ օրը կատարուեցաւ արտաքոյ կարգի մեծ շքեղութեամբ . որուն ներկայ գտնուեցան բաց 'ի Յունաց բոլոր կղերականներէն և աշխարհական զլուստորներէն , Հայոց ազգային Հոգաբարձուները և երեւելիները , մի ամենա . Ս . Մարտիրոսի փոխանորդ ծայրադոյն վարդապետը հանգեւ զանի մը քահանայութեամբ . ա

գրեր է գերա . Սահակ եպիսկոպոսը ուր ըլլալին ծանուցանելով . նա ալ շուտ մը իւր սպարապետ եղբայրը գրեցիմ Վ զօրայի բանակը հրաւիրել է Վերջին սրբութիւնը , որ բաւական պատուով ընդունել է զիրենք . բայց ընդհանրէն զատ ուրիշ ուտելիք չեն տեսել հոն , և այն ալ ոչ ըստ բաւականին . սոյն միջոցին Թեոդորոսի պարտութեան և մահուան լուրը հասել է հոն , և անոր զօրքերն ալ Վալիւմ կոչալի վրայ հետ միանալով իշխանը աւելի զօրացեր է :

Գերա . Սահակ սրբազան և իր արծա . ընկերը Վալիւմ կոչալի իշխանէն ալ թէ և քանիցս իրենց միաբանութեան ծոցը վերադառնալու հրաման խնդրել են , բայց միշտ սա պատասխանը առել են ' թէ ' զձեզ վարդեմը կամ ծախքը ետքէն ժողովով որոշուելիք խնդիր մըն է , այն ատենը լուր կուտամ , հիմա հանգիստ նստեցէր » : Բիւշ մը ետքը Տօբիա Բիւտանը մէկթ ըստած զիւր խրկի է զնոյն սրբութիւնը , զիւրացուց հրաման խրկելով որ օրինաւոր ուտելիք տան . բայց հոն ալ զրեթէ չբարեբաւութեամբ կիսանք անցունելու զատաւորութեան են . և վերջապէս նոյն գիւղէն մահուան փոխող ներէ հաղիւ հաղ ազատելով ' որուն անմարման պատմութիւնը ընել խիտ երկար կըլլայ , Պիւտայի Ապուսա Թիւրքիսանթի կոչուած աղբ ջրոյ արուել է նոյն լըն նստութեանը համար , որ ևս քանի մը անգամ իրենց վերադարձը խնդրել են զրով , բայց ' ճանապարհ չկայ , ևս զձեզ օրինաւոր կերպով պիտի խրկեմ , հիմա այնչափ հարուստ չեմ . քիչ մը տեսն սպասեցէք , և այն ևս յըն ' կըսէ եզեր . ոսանկով տարիի մը չափ ալ այն կարմրել անցունելու օտարաւորութեան են մինչև որ վերջին օրէս Մուսալիւպի Գաղղիական և միանգամայն Անգղիական հիւպատոս Վ . Միւնդիսէնթի մէկ նամակը եկել հասել է Վալիւմ կոչալիին ուղղեալ . որով հիւպատոսը իրեն

կիմացունէ թէ ' Թիւրքի ճամբան բայց , և թէ Տէճաճ Բասան (Բասայի իշխան) պատրաստ է ճամբայ տալու . ուստի կաղաչէ որ իւր քովը հիւր եղող եկեղեցականներուն Ս . Երուսաղէմ վերադառնալու հրաման տալու բարեհաճի . այս լուրը նոյնն սրբութեան ալ հասել է Մուսալիւպ բնակող Պ . Աւաբէ Յ . Ճիւլէլիկան հոյազգի անմէք կողմանէ յատուկ զրով մը որուն աղագաւորական ետանդը զօրութեան արժանի է : Գերապա տիւ Սահակ եպիսկոպոսն ալ անմիջապէս խնդրադիր մը ուղղել է իշխանին , որպէսզի իրենց հրաման տալու բարեհաճի . նա ալ խնդրուած հրամանը տալու վերջապէս զիւր և իւր կողմանէ երկու ջորի պարզեկով ճամբայ հանել առել է զնոյն սրբութիւնը . (ինքը հինգ վեց աւուր ճամբայ հետ կըգտնուի եզեր սոյն միջոցին) և միանգամայն իւր հաւատարմութեան մէկը յատկապէս պատգամաւոր գրեցիմ ' նորին միջնորդութեամբ աղագաւորական ճամբայ հետ համամտութեամբ միջնորդ կանգնել իւր և Թիւրքի իշխան Տէճաճ Բասային մէջ հաշտութիւն ընելու , և յաւելուցեր է թէ ներդաւարտ արեւելք ըլլան որ ըստ արժանաւոր պատուած չէ զիրենք . նոյնն սրբազնութիւնն ալ արժան եղածը անօրինելու խառնաւաճակ , ներկայ տարւոյն առաջ չորեքշաբթի օրը նոյն երկրէն ճամբայ ելնելու պատրաստուած ժամանակնին , տեղացուց բոլորովն ալ համալիրութիւնն արդէն գրաւած ըլլալովն , մեծէն մինչև աղբիկը լաւատ աչք աղաչել են որ չերթան ու գերա . Սահակ եպիսկոպոսը իրենց Ապուսա (առաջնորդ) ըլլալ փոխանակ Վալիւմ եպիսկոպոսին , և Վալիւմ կոչալիին ալ բարեկացի ու հայհոյութիւններ ըրել են որ նորին գերապատուութեանը պէս եպիսկոպոս մը ձեռքէ կըհանէ կոր . այսպէս բոլորն ալ սիրաւ հետեւին տանելով և նոյն երկրէն կառավարչին հրամանաւ 200ի չափ զինուոր իրենց ազգե

կից ունենալով ' մեկնել են միւր եկեղեցականք . բայց զեղուցուց բոլոր մը չըլլալու համար կէս ճամբէն ետ դարձուցեր են զինուորները , և նոյն ինքն զիւրացուց առաջնորդութեամբ Արքեպիսկոպոսն ընելով և անջողի ճանապարհէն ընդմիջեալ զփութարութեամբ և նեղութեամբ կ' օր ծախալարհորդութիւն ընելով ' Տէճաճ կամ Տէճալիւմ Բասայի տիրապետութեան Թիւրքի երկրին Ատվա տնուն մոյրաքաղաքը հասել են . բայց նոյն իշխանը նոյն տեղէն 5 ժամու չափ հետի Սքսում քաղաքը գտնուելուն պատճառաւ , եկեղեցականք խնայուցեր են իրեն որ հոն երթալու և թէ ' գինք ' թէ ' նոյն տեղոյն եկեղեցին տեսնել կըլուստարին . նա ալ զարկնուն մեծապէս շնորհապարտ ըլլալիք յայտնելուն վրայ , նոյնն սրբազնութիւնը ուղղալին նոյն քաղաքի եկեղեցին գացել են , որ հնութիւն մէջ կըսեն , և եկեղեցին ելնելուն իշխանին նոր կառնաւոր զօրքերէն 50ի մը չափ զինուոր զիրենք բարեկալ և իշխանին վրանը առաջնորդել են . որուն մօտեցած ատենին ' իշխանը անմիջապէս վրանէն դուրս ելնելով մեծ պատուով զիմաւորել է զնոյն սրբութիւնը և Ս . Խաչին երկրպագել է . յետոյ իւր վրանին քովը ուրիշ վրան մը յատկացուցեր է որ հոն հանգչին , և պահպանութեան համար ալ զինուոր տուել է . հետեւեալ օրը իւր բանակին առաջնորդութեամբ և ինքը եկեղեցականաց ետեւէն քալելով Ատվա մտեր են , ուր թնդանթաներ արձակել տուել է 'ի պատիւ Հայ եկեղեցականաց , ինչպէս որ սովորութիւն է եղեր նոյն արարողութեամբ ընդունել Վալիւմ եպիսկոպոսը . հոս շարքէն աւելի մեծ պատուով հիւրընկալել է զնոյն սրբութիւնը , և սոյն միջոցին բոլոր ճամբու վրայ գտնուած քաղաքաց լուր խրկել է որ նոյն եկեղեցական եւն ամեն տեղ զինուորելով ' արժանաւորաւ պատուով ընդունին :

(Մալապոլ լազարի ք.առվ.)

